

POSTANOWIENIE

16 maja 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Monika Koba (przewodniczący)

SSN Grzegorz Misiurek (sprawozdawca)

SSN Dariusz Zawistowski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 16 maja 2023 r. w Warszawie,
zażalenia A. J.

na postanowienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z 6 grudnia 2022 r., I ACa 1629/22,

w sprawie z wniosku D. U.

z udziałem A. J.

przy udziale Prokuratora Okręgowego w Szczecinie i Rzecznika Praw Dziecka
o nakazanie powrotu dziecka,

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Szczecinie postanowieniem z 25 sierpnia 2022 r. w sprawie z wniosku D. U. z udziałem A. J. o nakazanie powrotu dziecka nakazał powrót małoletniej J. U. urodzonej [...] w H. do N. i orzekł o kosztach postępowania.

Sąd Apelacyjny w Warszawie, na skutek apelacji uczestniczki i prokuratora, postanowieniem z 6 grudnia 2022 r. uchylił postanowienie Sądu Okręgowego, zniósł postępowanie przeprowadzone przed tym Sądem poczynając od rozprawy w dniu 7 czerwca 2022 r. i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach za instancję odwoławczą. U podstaw tego rozstrzygnięcia legło stwierdzenie, że w sprawie zaistniała nieważność

postępowania z uwagi na brak umocowania pełnomocnika uczestniczki w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji.

W zażaleniu na to postanowienie uczestniczka wniosła o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania. Zarzuciła naruszenie art. 361 k.p.c. w związku z art. 386 § 6 k.p.c. i art. 387 § 2¹ pkt 2 k.p.c. polegające na nieprawidłowym sporządzeniu uzasadnienia postanowienia przez nieodniesienie się do poszczególnych zarzutów apelacyjnych, a także niezamieszczenie – stosownie do art. 386 § 6 k.p.c. - wskazań, co do dalszego postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Środek odwoławczy przewidziany w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. jest szczególnym rodzajem zażalenia. Przy ocenie jego zasadności należy brać pod uwagę jedynie zgodność wyroku uchylającego wydanego przez sąd odwoławczy z przesłankami ustawowymi warunkującymi podjęcie takiego orzeczenia; poza zakresem badania Sądu Najwyższego pozostają kwestie prawidłowości czynności procesowych poprzedzających wydanie zaskarżonego orzeczenia oraz trafności wykładni zastosowanego prawa materialnego (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 25 kwietnia 2014 r., II CZ 117/13, z 26 marca 2014 r., V CZ 15/14, z 7 marca 2014 r., IV CZ 131/13 - nie publ.).

Zgodnie z art. 386 k.p.c., uchylenie wyroku sądu pierwszej instancji wraz z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania może nastąpić w razie stwierdzenia nieważności postępowania (§ 2), nierozpoznania istoty sprawy albo jeżeli wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (§ 4). Reguły te stosuje się w postępowaniu nieprocesowym do postanowień orzekających co do istoty sprawy (art. 13 § 2 k.p.c.).

U podstaw zaskarżonego postanowienia legło stwierdzenie, że postępowanie przed Sądem pierwszej instancji zostało przeprowadzone w warunkach nieważności z uwagi na brak należytego umocowania pełnomocnika uczestniczki adw. T. P., który przedstawił jedynie niewierzytelioną kopię pełnomocnictwa udzielonego w dniu 25 marca 2022 r. Sąd pierwszej instancji nie dostrzegł tej wadliwości stwarzającej konieczność podjęcia czynności

zmierzających do jej usunięcia. Umocowanie pełnomocnika reprezentującego uczestniczkę nie zostało potwierdzone w dalszym toku postępowania. Zarządzeniem z 25 października 2022 r. wydanym w postępowaniu apelacyjnym występujący przed sądem pierwszej instancji w imieniu uczestniczki postępowania adwokat T. P. został wezwany do wykazania swojego umocowania do jej reprezentowania poprzez złożenie oryginału lub uwierzytelnionej kopii pełnomocnictwa, w terminie tygodniowym pod rygorem uznania, że nie był należycie umocowany do reprezentowania uczestniczki A. J.; zarządzenie to nie zostało wykonane przez adresata.

Nieważność postępowania zachodzi m.in. wtedy, gdy strona nie miała zdolności sądowej lub procesowej, organu powołanego do jej reprezentowania lub przedstawiciela ustawowego, albo gdy pełnomocnik strony nie był należycie umocowany (art. 379 pkt 2 k.p.c.). Brak należytego umocowania pełnomocnika strony w rozumieniu powołanego przepisu ma miejsce wtedy, gdy w charakterze tym występuje osoba, która może być pełnomocnikiem, lecz nie została umocowana do działania w imieniu strony lub gdy istnieją braki w pełnomocnictwie albo gdy w charakterze pełnomocnika występuje osoba niemogąca być pełnomocnikiem (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 20 sierpnia 2001 r., sygn. akt I PKN 586/00, OSNP 2003 Nr 14, poz. 335; uchwała Sądu Najwyższego z 28 lipca 2004 r., sygn. akt III CZP 32/04, OSNC 2006 Nr 1, poz. 2).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono już, że postępowanie toczące się z udziałem w charakterze pełnomocników procesowych osób, które wprawdzie mogły być pełnomocnikami, ale nie przedłożyły dokumentu pełnomocnictwa wykazującego umocowanie do występowania w imieniu strony i nie zostały wezwane do jego przedłożenia, zaś brak w postaci nienależytego umocowania nie został usunięty przed uprawomocnieniem się orzeczenia, jest dotknięte nieważnością w rozumieniu art. 379 pkt 2 k.p.c. (zob. uchwały Sądu Najwyższego: z 30 marca 2006 r., III CZP 14/06, OSNC 2006/10/165 i z 23 stycznia 2009 r., III CZP 118/08, OSNC 2009/6/76 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z 9 lipca 2009 r., III CZP 19/09, OSNC-ZD 2010/2/48 i z 20 kwietnia 2012 r., III CZP 13/12). Zgodnie z art. 379 pkt 2 k.p.c., nieważne jest postępowanie, w którym występował nienależycie umocowany pełnomocnik, bez względu na

sposób jego działania i konsekwencje wynikające z tego faktu dla strony. Bez znaczenia jest zatem, czy skutkiem udziału rzekomego pełnomocnika było pozbawienie strony możliwości obrony jej praw, czy działania tej osoby okazały się skuteczne i doprowadziły do wydania orzeczenia korzystnego dla uczestnika postępowania (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 2 sierpnia 2007 r., V CZ 72/07 i z 9 grudnia 2011 r., II UZP 7/11 – nie publ.).

W rozpoznawanej sprawie brak należytego umocowania pełnomocnika uczestniczki nie został usunięty przez złożenie stosownego dokumentu; nie ma też wątpliwości, że uczestniczka nie potwierdziła jego czynności.

W związku z powyższym należy podzielić ocenę Sądu odwoławczego, który uznał, że doszło do nieważności postępowania przed Sądem pierwszej instancji, skutkującej koniecznością uchylenia zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania bez potrzeby udzielania innych wskazań co do dalszego przebiegu postępowania.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 394¹ § 3 w związku z art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł, jak w sentencji.